

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«БУКОВИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОНОМІКИ**

Схвалено та затверджено на засіданні
науково-методичної ради факультету
Протокол №1 від 24 серпня 2023 року

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Декан факультету
інформаційних технологій та економіки

Тетяна ШТЕРМА

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА
«ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО»**

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет інформаційних технологій та економіки

Мова навчання українська

Розробник: *Морараш Галина Володимирівна* – кандидат філологічних наук,
доцент

Профайл викладача: <http://www.bukuniver.edu.ua/fakulteti/yuridichnij-fakultet/kafedra-f%D1%96lolog%D1%96chnix-ta-susp%D1%96lnix-disczipl%D1%96n/>

Контактний тел.: 095 445 97 90

E-mail: pk@bukuniver.edu.ua

Консультації: четвер з 10:00 до 16:00

1. Анотація (призначення навчальної дисципліни).

«Ораторське мистецтво» – загальноуніверситетська вибіркова навчальна дисципліна, яка вивчає історично-правові та загальні теоретичні аспекти становлення та розвитку ораторського мистецтва. Курс вивчає методику творення тексту, визначає його структуру, найпридатнішу для зрозумілого й аргументованого викладення думки. Навчальний курс також має на меті сприяти формуванню свідомості фахівця, досягненню мети ораторського мистецтва – виклад оратором його позиції перед опонентом або аудиторією, захист власної точки зору. Цієї мети він досягає, використовуючи підготовлену промову і техніку ораторської майстерності.

2. Мета курсу – здобуття майбутніми фахівцями базових знань про поглиблене вивчення способів переконання та впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей, формування досконалого вміння говорити до групи людей у структурований, виважений спосіб із наміром надати інформацію, вплинути, чи розважити слухачів, що у широкому сенсі є розділом мистецтва. Цілі курсу – це оволодіння студентами знаннями про:

- основні етапи становлення та розвитку ораторського мистецтва;
- розуміння, що в ораторстві, як і в будь-якій іншій формі комунікації, є п'ять основних елементів, що часто виражені як «хто говорить, що говорить, до кого говорить, у якому оточенні говорить і з яким ефектом говорить»;
- особливості формування професійних можливостей переконання та впливу з урахуванням особливостей спеціальності, формування досконалого вміння говорити у структурований, виважений спосіб із наміром надати інформацію;
- уміння переконувати співрозмовника, уміння правильно й красиво говорити, привертати увагу й здобувати довіру слухачів, уміння складати й виголошувати промови необхідні здобувачу вищої освіти.

3. Пререквізити:

- сучасна українська мова (лексикологія і лексикографія);
- історія зарубіжних країн;
- історія культури;
- філософія;
- логіка.

4. Результати навчання.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію виникнення та становлення ораторської майстерності;
- сучасну концепцію основ риторики, яка пов'язана з формуванням свідомої світоглядної позиції та компонентним володінням предметом аргументації;
- основні поняття загальної ораторського мистецтва;
- техніку виразного публічного мовлення та основні прийоми словесної наочності;
- етапи підготовки усної промови;
- критерії оцінки промови;
- жанри красномовства;
- види промов;
- невербальні засоби спілкування.

вміти:

- вести розгорнутий монолог із фахової проблематики;
- вміти застосовувати усі жанри ораторського мистецтва;
- володіти мовленнєвою культурою, полемічним мистецтвом;

- застосовувати численні прийоми виразності при підготовці тексту промови;
- орієнтуватися в науковій та спеціальній літературі;
- досягнути мету ораторського мистецтва – виклад оратором його позиції перед опонентом або аудиторією, захист власної точки зору, сформуванню умінь правильно й красиво говорити, привертати увагу й здобувати довіру слухачів, умінь складати й виголошувати промови.

Результати за загальними компетентностями:

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність працювати автономно.

ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК09. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Результати за спеціальними (фаховими) компетентностями:

СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Програмні результати навчання:

ПРН04. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

ПРН16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

ПРН17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПРН20. Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.

ПРН21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПРН22. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Опис навчальної дисципліни
5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем
Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як наука і мистецтво у світлі історії свого розвитку
Тема 1. Вступ. Ораторське мистецтво як теорія красномовства.
Тема 2. Основи ораторської майстерності
Тема 3. Історія світової риторики. Антична риторика.
Тема 4. Культура ораторського мовлення
Тема 5. Становлення української риторики.
Тема 6. Майстерність публічного виступу.
Тема 7.
Змістовий модуль 2. Основи практичної риторики
Тема 8. Основні роди, види і жанри красномовства.
Тема 9. Типи промов за метою висловлювання.
Тема 10. Закони риторики.
Тема 11. Підготовка промови та умови успішного її виголошення.
Тема 12. Психологічні аспекти ораторського мистецтва. Складники поняття «риторична харизма».
Тема 13. Основи полемічного мистецтва.
Тема 14. Проблема риторичних маніпуляцій.
Тема 15. Класична і «чорна» риторика. «Чорна» риторика як модифікований різновид софістичної риторики.

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Назва теми
Красномовство – мистецтво і наука керувати розумом та зворушувати серцем. Стратегії і техніки самопрезентації викладача закладу вищої освіти. Електронне портфоліо як інструмент самопрезентації науковця.
Досягнення давньогрецької та давньоримської риторичної школи. Поняття педагогічної риторики.
Становлення ораторського мистецтва в Україні. Вищі школи України як осередок риторичного мистецтва XVII – початку XVIII століття. Славетні українські ритори-педагоги (І. Гізель, Л. Баранович, Й. Галятовський, С. Яворський). Відродження і розвиток українського риторичного вчення у XX – на початку XXI ст.
Теоретичні й практичні аспекти техніки виразного читання / мовлення. Партитура тексту. Читання тексту за укладеною партитурою. Особливості техніки мовлення під час проведення навчальних занять. Інтонація як важливий складник культури мовлення лектора.
Виразне читання різностильових та різножанрових текстів.

Закони риторики. Композиція промови. Закони логіки.
Мовне оформлення промови. Способи мовленнєвого впливу на аудиторію. Мистецтво аргументації і критики.
Аналіз структур і мовного оформлення промов, різних за родами, видами, жанрами, метою висловлювання. Шляхи удосконалення академічного красномовства.
Способи подолання психологічного бар'єру оратора, засоби активізації уваги слухачів та інші запоруки успішного виголошення промови. Проблема аудиторного шоку та прийоми її подолання. Особливості взаємодії промовця (лектора, науковця) з аудиторією. Гумор як складник красномовства. Поняття харизми.
Роль невербальних засобів комунікації для публічного мовлення. Міміка і жестикуляція як способи впливу на аудиторію.
Аналіз публічної промови за шкалою оцінювання. Культура сприймання публічного виступу та ефективного слухання. Мистецтво ставити запитання.
Культура мовлення оратора: комунікативні ознаки, мовні норми української мови, суржик. Етикетні формули спілкування. Особливості наукового етикету.
Основи полемічного мистецтва. Розв'язання дискусійних питань, викривання риторичних маніпуляцій. Коректні і некоректні техніки маніпулятивного впливу в навчально-виховному процесі.
Нейтралізація прийомів «риторики стиснутого кулака» (чорної риторики). Аналіз конфліктних ситуацій на суспільно-політичних телешоу.
Сучасна риторична комунікація науковця у запитаннях і відповідях (огляд літератури).
Розробити тренінг «Харизма викладача вищої школи: що це таке і як вона працює?».
Скласти пам'ятку «Секрети успішного виступу на науковій конференції».

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми поточного та підсумкового контролю.

Діагностика знань, умінь та навичок студента з курсу – це комплекс результатів проведення поточного та підсумкового контролю знань.

Формами контролю знань студента впродовж семестру є усні та письмові опитування на практичних заняттях, тестування, перевірка самостійних письмових робіт, презентацій із результатами виконання дослідницько-творчих завдань та аналітичних звітів, оцінка захисту індивідуальних і групових проєктів, виголошених публічних промов та участі в колективних дискусіях.

Формою підсумкового контролю є залік.

Засоби оцінювання: виразне читання текстів, читання скоромовок, стандартизовані тести, робота з текстовими, аудіо- та відеоматеріалами, обговорення проблемних питань, аналітичні звіти, презентації результатів виконання дослідницько-творчих завдань, есе, плани і тексти промов / дискусій, виголошення промов, участь у ситуативних діалогах та дискусіях, аналіз риторичної діяльності.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	відмінно
82-89	B	добре	добре
74-81	C		

64-73	D	задовільно	задовільно
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	незадовільно
1-34	F		

Схема нарахування балів

Поточний контроль						Загальна кількість балів
Модуль I			Модуль II			
50			50			100
T1	T2	T3	T13	T14	T15	
3	3	3				

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів.

Визначення балів за знання та вміння студентів

A (90–100) «відмінно» – студент виконав усі обов'язкові завдання; демонструє ґрунтовні знання з історії ораторського мистецтва, зокрема, основних етапів її розвитку, конкретних пам'яток ораторського мистецтва; розуміє і вміє аналізувати основні тенденції світового культурно-історичного процесу, еволюції мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; знає наріжні проблеми сучасної риторики та їх характер у педагогічній практиці; правильно обґрунтовує наукові положення конкретними фактами, знанням пам'яток духовної культури, літератури, ораторського мистецтва тощо; послідовно викладає матеріал з висновками в кінці відповіді; вільно володіє нормами сучасної української літературної мови. Допускається 1-3 неточності у викладі матеріалу, які не впливають на правильні висновки чи рішення, отриманий високий результат.

B (82–89) «добре» – студент виконав усі обов'язкові завдання; може правильно окреслити основний зміст матеріалу відповідно до визначеного завдання; вміє виділяти головні етапи та чинники історико-культурного розвитку мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; має ґрунтовні знання з історії ораторського мистецтва; знає проблеми риторики та висвітлення їх у науковій літературі; послідовно викладає матеріал; вільно володіє нормами сучасної української мови. Допускається 1-2 неточності у використанні понятійного матеріалу, незначні погрішності в узагальненнях та висновках, які не впливають на загальний добрий рівень виконаного завдання.

C (75–81) «добре» – студент виконав усі обов'язкові завдання; вміє виділяти головні етапи та чинники розвитку мовленнєвої культури людства з найдавніших часів до сьогодення; має ґрунтовні знання з історії ораторського мистецтва; послідовно викладає матеріал; вільно володіє нормами сучасної української мови. Допускається 1-2 неточності у використанні понятійного матеріалу, незначні погрішності в узагальненнях та висновках, які не впливають на загальний добрий рівень виконаного завдання.

D (69–74) «задовільно» – студент виконав 70 % обов'язкових завдань; зміст матеріалу викладено частково, з недотриманням в окремих випадках послідовності; поверхово застосовує теоретичні знання для розв'язання практичної проблеми; часткові знання фактичного матеріалу з ораторського мистецтва; помилки при поясненні понять; недостатнє володіння нормами сучасної української мови.

E (60–68) «задовільно» – студент виконав 50% обов'язкових завдань; зміст матеріалу викладено частково; поверхово застосовує теоретичні знання для розв'язання практичної проблеми; часткові знання фактичного матеріалу; помилки при поясненні понять; недостатнє володіння нормами сучасної української мови.

FX (35–59) «незадовільно» – студент виконав менше 50 % обов'язкових завдань; не вміє розкрити основний зміст завдання; не здатний будувати висловлювання; не має навичок мовленнєвої культури; обмежено володіє нормами сучасної української літературної мови.

F (0–34) «незадовільно» – студент виконав менше 20 % обов'язкових завдань; не вміє розкрити основний зміст завдання; не може обґрунтувати висновки; не має навичок мовленнєвої культури; слабо володіє нормами сучасної української літературної мови.

7. Література (рекомендована, додаткова, спеціальна, інформаційні ресурси)

Рекомендована література:

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика: Навч. посібник. Л.: Світ, 2001. 240 с.
2. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. Київ : Кондор, 2003. 264 с.
3. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво : підручник. 3-тє вид. Київ : Алерта, 2021. 250 с.
4. Колотілова Н. А. Риторика: навчальний посібник. Київ : Центр учб. літ., 2007. 231 с.
5. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. 2-ге вид. К.: Вища шк., 2006. 311 с.
7. Ораторське мистецтво : підручник / М. П. Требін та ін. ; ред.: М. П. Требін, Г. П. Клімова. 2-ге вид. Харків : Право, 2015. 207 с.
8. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / ред.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко; уклад.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко. Київ : НАДУ, 2011. 128 с.
9. Осипова Н. П., Воднік В. Д., Клімова Г. П. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / ред. Н. П. Осипова. 2-ге вид. Харків : Одісей, 2006. 144 с.
10. Риторика: навч. посібн. / упоряд.: Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247 с.
11. Риторика : навч.-метод. посіб. / ред. С. Романюк ; уклад. Л. Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьков. : Рута, 2020. 343 с.
12. Середа Н. В., Квасник О. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2019. 304 с.
13. Шинкарук В. Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2021. 320 с.

Додаткова література:

1. Афанасьєва Л. І. Основи красномовства: Навчально-методичний посібник. 3-тє вид. Кіровоград : Л. І. Афанасьєва, 2014. 108 с.
2. Гапотій В. Д., Куліда О. О. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.
3. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400с.
4. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства: навчальний посібник. К: КНУТД, 2013. 244 с.
5. Каньоса П. С. Риторика: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2011. 207 с.
6. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 183 с.
7. Лузік Е. В., Ільїна Т. В. Риторика: майстерність переконання: Навч. Посібник. Київ : НАУ, 2005. 83с.
8. Олійник О. Б. Сучасна ділова риторика: навч. посіб. Київ : Кондор, 2010. 166 с.
9. Онуфрієнко Г. С. Риторика. Навч. пос. Київ : Центр учб. літ., 2008. 592 с.

10. Спанатій Л. С. Риторика: навчальний посібник для студентів вузів. Київ: Ін Юре, 2008. 144 с.
11. Carnagey D., Esenwein J. B. The Art of Public Speaking. Cori Samuel, Janet Blenkinship and the Online Distributed Proofreading Team, 2005. 285 p.
12. Coppens C. The Art Of Oratorical Composition. Legare Street Press, 2021. 311 p.
13. Mack A. The Art & Science of Original Oratory. West Des Moines : National Speech & Debate Association, 2013. 111 p.
14. Nzekwe J. The Art of Oratory: Effective guide to Communication and Speech Making. The Art of Oratory: Effective guide to Communication and Speech Making, 2016. 270 p.

Спеціальна література:

1. Белякова В. Риторичні фігури в ораторському мистецтві. Завуч. 2002. № 29. С. 1–16.
2. Будянський Д. В. Напрямки використання здобутків риторики в процесі розвитку риторичної культури викладача вищого навчального закладу. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «педагогіка. Соціальна робота». 2017. № 1(40). С. 38–41.
3. Гончарова О. М. Ораторське мистецтво: особливості становлення. Культура України. 2010. № 31. С. 40–50.
4. Гончарова О. Давньогрецька риторика як теоретичний дискурс. Аристотель: від метатеорії до інструменталістської теорії риторики. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2008. № 4. С.26–31.
5. Кравець Л. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів. Рідні джерела. 2000. № 4. С.12–18.
6. Латиномовні поетики і риторики XVII – першої пол. XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні / упоряд. М. Петрів. Київ : «Юстиніан», 2014. 320 с.
7. Мацько О. М. Місце та роль риторики у сучасній гуманітаристиці. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2015. № 38. С. 221–224.
8. Мацько Л. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму. Дивослово. 2002. № 1. С.33–40.
9. Мацько Л. Вітчизняна риторика. Дивослово. 2002. № 12. С.20–25.
10. Нечаєнко Т. В. Зміст і функції ораторського мистецтва в сучасному суспільстві. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2018. XXXX. С. 378–385.
11. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / О. А. Кучерук та ін. ; ред. О. А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
12. Поплавська Н. М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
13. Риторика: Навчально-методичний посібник з курсів «Основи риторики» та «Професійна риторика» / уклад. І. І. Гузенко. Львів : І. І. Гузенко, 2014. 328 с.
14. Риторика: теоретичні та практичні аспекти комунікації: монографія / ред.: В. М. Вандишев, Я. З. Ліханський, О. С. Переломова. Суми : СумДУ, 2015. 112 с.
15. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. П. Сивачук. Умань : Сочінський, 2013. 374 с.
16. Янкович М. В. Історико-культурні передумови розвитку та формування ораторського дискурсу у Стародавній Греції. «Young Scientist». Філологічні науки. 2015. № 2(17). С. 141–144.

Інформаційні ресурси:

1. Андрій Степура : ютуб-канал про ораторське мистецтво.
<https://www.youtube.com/channel/UC1TaY5JyPNUfuPm7FcPGTvw>

2. Вебсайт Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
3. Вебсайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Вебсайт Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Н. Івасюка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.library.cv.ua/>
5. Дейл Карнегі. Як подолати неспокій і почати жити. Київ : Компанія ОСМА, 2015. 272 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Dale_Carnegie/Yak_podolaty_nespokii_i_pochaty_zhyty.pdf?
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (ст. 16). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html
7. Кабейн О. Харизма. Як впливати, переконувати й надихати. URL : http://loveread.ec/read_book.php?id=67042&p=1